

Pop in ljudje.

Potivao sem v eden velki varoš na Vogrskom, nej zato, da bi si s kem pogovarjao i čas krato, nego zato, naj bi olehšao nevolu siromaškoga ljudstva. Zato sem včino to pot, ker sem ljübo ljudstvo, zato sam pa dobo na poti vse vrste ošpotávanje od ljudstva. Na poti, ki vodi proti kolodvori, je šo proti meni eden delavec, ki je čemerno na mene zmrčao: „Popa vidim, nesrečen sem“. To je bilo prvo ogrizavanje, šteroga sem deležen postao. Pri kolodvori je eden tovarni vlak postavao, šteri je vojake na bojišče pelao. Jaz, ka sem čakao na vlak, sem se sprehajao na peroni. Opazo sem pa, ka eden pešak me sprevaža z očmi i čaka, kda bi mogeo košček cigara gorvzeti. Smilo se mi je sirmak, ta sam njemi dao. Imeo sem še v dozi dešet kratkih cigarov, štere sem dobo z velkov prošnjov od našega veškoga trafikanta. Čuvao sam je kak dragi kinč. Tem cigarom je bilo usojeno, ka bi se celi tjeđen njihov dim v meglé kobacáo, da si olehšam moje težave in nevole; da je duhanov dim tolažba v stiskah, to jaz rad verjamem. Istina, ka teh cigarov ne bi rad odstopo, če me nebi spominola notrašnja miseo: „Ti ljudje zaj na bojišče ido, so pripravljeni na to, da svoje življenje žrtvüjejo za domovino i niti zdaj se ne spuni njihova žela, da bi si pipo nažgali. Bodi batriven! Pohvaljen bodeš zato. — Batriven sem bio. Razdelo sem cigare do zadnjega i da bi čem večim dao, sam je na dvoje spotro.

Vojaki so je vküp zdrobili in v pipe naložili. No — mislo sam si — če se ti dnes s popom srečajo, ne bodo ga ošpotovali. Kaj se je zgodilo v ednom trenutki? Oglaso se je eden z muklavim glasom: „Vunječi pop, meni je ne dao!“ To je bilo drugo ogrizavanje, s šterim so me pozdravili, šteroga sam ne pričaküvao. V K . . . sem vöstopo z vlaka i sam si seo na električen voz. Dao sam tüdi ednoj, betežastoj zamuknjenoj ženski deset vinarov na vino, štera si je tüdi na glas mislila svoje hvalenje: „Hja, popi so gospodje! Lehko je njim dati na vino, decé nemajo, šterim bi krüh in obleko trbelo küpiti!“ To je bilo tretje ogrizavanje, štero je v kratkom minulo. Zakaj bi tajio. To ogrizavanje me je jako bolelo; zato nej, ka bi što naopak zarazmo, nej na mojo osebo gledoč, nego zato, ar ljudstvo z neprijateljnim svojim zdrüženo pomaga razrüšiti sveta božja dela —. Tako sam mislo i tak je, da peklenska moč zmaguje, kda se popovska čast pobija.

Dolinski Prekmürci.

Dolinski Prekmürci prebivajo na onoj ravnici, štera se razteže od Rakičana i Bogojine doli do Dolnje Lendave in štero od jüga Múra loči od ostale Slovenije. Na tom malom komadi zemlje živi več kak 30 jezero ljudj. Karakteristika te lepe doline je veleposestvo. V Rakičani je veliko posestvo grofa Saint Juliana iz Solnograda, v Belušici pa grofice Zichy, štera ma tü v dolinskem Prekmürji okoli 10.000 plügov zemlje, to je drži skoro eno tretjino dolinskega Prekmürja v svojih rokah. Tretje veliko posestvo v

dolinskem Prekmürju je posestvo kneza Esterházy-a, šteri ma tū 15.000 plūgov zemlje. Jako malička je zato ona zemlja, na šteroj teh 30.000 dolinskih Prekmūrcev gospodari. Kar se pa narod vsikdar množi i množi, raspadajo poedina kmečka posestva na jako maličke parcele, tak da sojo vesi na priliko Velika i Mala Polana, kje te največji kmet samo 5 plūgov zemlje ma. Na tak maličkom posestvi pa ena družina nemre živeti. Kar narod vsled veleposestev nemre do zemlje priti, prisiljeni so mnogi i mnogi dolinski Prekmūrci vzeti v roke potniško palico i se podati v tūji svet, kje se zgūbijo za slovenski rod i se vtopijo v morje nam sovražnih narodov. Zdrava agrarna reforma bode gotovo pomogla, da naši dragi dolinski Prekmūrci lahko ostanejo na svojoj rodnoj grūdi i ne bodo prisiljeni si v tūjih krajih iskati krūh*). V logaj je dolinsko Prekmūrje siromaško. Kar šum je, so iz vekšega jaušove i vrbove. Najbogatejši ljudje dolinskoga Prekmūrja so v treh Bistricah pri Mūri, šteri imajo tūdi najlepše konje, na štere so jako ponosni.

Zvūn Dolnje Lendave so Beltinci najvekša i najlepša občina v dolinskem Prekmürju. V okolici Beltinec raste najboljša i najlepša pšenica v Prekmürju. Severno od Beltinec so Gančani, šteri so imenitni po svojih glasovitih dobrih goslarah. Na severnom rōbi dolinskoga Prekmūrja je Tūrnišče, štero je imenitno po svojoj staroj v XIV. stōletji v romanskom slogi zidanoj cerkvi, v šteroj so v freških povečnjeni najimenitnejši momenti življenja kralja sv. Ladislava. V leti 1914 dogotovljena je ta nova cerkev, štera je tūdi v romanskom slogi zidana tak, da čini z starov cerkvijov eno celoto.

Dolinski Prekmūrci so kak prekmūrski Slovenci sploh en narod z štajerskimi Slovenci. Nekdaj pred 1000 leti so meli svoje kneze (Pribina, Kocelj i drūgi), šteri so pri Blatnom jezeri imeli svoj sedež, z česa sledi, da so prekmūrski Slovenci prebivali tedaj na mnogo vekšem ozemlji, kak dnes. Njihova pokrajina segala je te do Blatnoga jezera i do Dūnava. Še v tistom starom vremeni dali so Slovenci Dolnjoj Lendavi njeno denešnje ime Lendava, štera je že tedaj slovensko mesto bila. Slovenski knez Pribina ali Privina je dao tū zidati okoli 840. leta po Kristuši prvo krščansko cerkev. Vogri so še le okoli 896. leta po Kristuši prišli na denešnje Vogrsko, ali prekmūrski Slovenci neso prišli tedaj včasi pod vogrsko gospodstvo, nego* še le v vremeni vogrskoga kralja sv. Ladislava okoli 1080. leta, do tedaj so pa imeli svojo lastno deželo vkūp z štajerskimi Slovenci, štera je segala gori do Rabe.

Dolinski Prekmūrci so pobožni ljudje i dobri krščani. Oni so visoke postave, glava jim je podugasto okrogla, farba lica je svetla, ali često tūdi temna. Starejši ljudje majo navado mustače si briti. Ženske so navadno lepe. Splošno so tihi, delavni i marljivi ljudje. Što nema doma dela, ide inam na delo, kak na priliko v Slavonijo na žetvo, na Vogrsko repo brat, ali kukorico trgat itd. V Mūri ribe lovijo, mnogi pa zopet tržijo z živincv, z belicami, z piščanci in z drūgimi rečmi. Poleg polodelstva skoro vsaki zna i pela kakšno obrt doma pri hiši. Familijarno življenje dolinskih Prekmūrcev je patrijarhalno i moralno. Radi se veselijo, ka se posebno pri gosttivanjih vidi, ali njihova pobožnost se tūdi pri takših prilikah jasno pokaže.

*) Agrarna reforma Primorce seli pri D. Lendavi pred našimi zemlje i stana po trehimi ljudmi. — On vred

Stara narodna nošnja se je v novejšem časi že prilično izgubila. Mladina obeh spolov se zdaj že varaški oblači. Samo le starejši ljudje nosijo še narodno nošnjo. Ta narodna nošnja stoji pri moških iz širokih hlač od lenovoga platna (brgūše), iz plavoga predpasnika, šteri do prsi sega, v zimi pa še tudi iz velikoga dugoga kaputa (sūknja). Klobūtki so navadni, kak se v varaši kupijo. Ka se pa obūvala tiče, radi nosijo čizme z dugimi sarami. Pri ženskah je karakteristično: robec na glavi, šteri se od zadaj zveže pa sūknja (janka) z pojansom.

Hiše dolinskih Prekmurcov so čiste, obeljene i izveškega iz lesa napravljene, ali mnogi imajo zdaj že tudi zidane hiše, štere so sploh moderne. Okoli hiš imajo ogracheke, sadovnjake in gaje. Kar pa je v dolinskem Prekmurju dosta vode, nikde nega toliko rēc i gos, kak tū.

Narečje dolinskih Prekmurcov je ravno tisto, štero tudi njihovi štajerski bratje preki gučijo. Karakteristika toga narečja je, da se o i u često v ö i ü izgovara, ka da jeziki žvenk francoskega govora.

Narodna poezija dolinskih Prekmurcov je zveškega pobožna (religiozna) majo lepe povedke, balade i bajke. Radi popevajo, ljubijo muziko, pa tudi radi plešejo. Lepi narodni ples jim je tak zvani „sotiš“, šteroga z velikov spretnostjov plešejo, ali radi plešejo tudi polko pa valček.

Dolinski Prekmurci so pridni polodelci, zemljo dobro i skrbno obdelavajo pa njo dobro gnojijo. Radi sejajo pšenico, rž, kukurico, hajdino i proso. Živinoreja je na visokoj stopinji, majo jako lepe krave i konje. Velika škoda je, da nemajo za dosta travnikov.

Čeravno so dolinski Prekmurci stišnenji zavolo veleposestev na jako malički komad zemlje, itak živijo po svojoj velikoj marljivosti i šparavnosti ta njim te dobre lastnosti bodo varovale njihovo življenje tudi v bodočnosti. Pošteno izpeljana agrarna reforma pa bo de dala boljše pogoje za njihovo življenje, česar so v punoj meri vredni.

Dr. Jožef Kočar.

Papagaj naročo premog.

Neka gospa v mesti je mela papagaja, šteri je znao reči ponavlati. Zavolo toga je mela ta gospa že tretjo nepriliko.

Edno jūtro je zazvala gospa skoz okna iz drugoga nadstropja (štoka) premogara. „Prinesite mi en cent premoga (vogelja)“. Premogar je to tudi včino.

Kda se je pa premogar s praznim vrečom na vilici obrno, je začūo znova naročiti iz tistoga okna: „Prinesite mi en cent premoga“.

Gda je premogar prineso gospe drugič premog, ga je ta pitala: „Zakaj mi nesete že pā premog. Ne sam ga već naročila?“

Premogar je pa močno potrdjavao, da je čūo naročitev s tistoga kak prle. No, zato ga zemen še ednok, či san ga gli nej naročila, da Vam nede terbelo nazaj nesti, je pravla gospa.

Gda pa je prišo premogar s praznim vrečom znova na vilico, se njemi pripetilo tisto kak včera.